

László-Sárközi Gyopárka (DE): A HIT fogalmának metaforikus konceptualizációja a magyar vallásos diskurzusban egy empirikus vizsgálat tükrében

A holisztikus kognitív nyelvészet szerint a nyelv és a kognitív folyamatok nem határolhatók el egymástól élesen, hiszen gondolkodásunk eredendően metaforikus természetű: az elvont fogalmakat a világról szerzett tudásunk és tapasztalataink révén strukturáljuk és értelmezzük. A fogalmi metaforaelméletben (Lakoff és Johnson 1980) rejlő szerteágazó lehetőségeket és az elmélet produktív alkalmazhatóságát azonban a magyar vallásos diskurzusban mindezülig még nem vizsgálták mélyebben, ezért különösen ígéretes kutatási irány lehet, ha a HIT rendkívül absztrakt fogalmát ilyen perspektívából vesszük górcső alá. Jelen kutatás középpontjában tehát a HIT fogalmának vizsgálata áll a mögötte meghúzódó fogalmi metaforákon keresztül.

Az eddigi kutatási eredményekből az látható, hogy ilyen vonatkozásban számos kutató koncentrált már a keresztény és az iszlám vallási diskurzusban megjelenő figuratív nyelvhasználatra (pl. Biebuyck et. al. 1998, Charteris-Black 2004a, Charteris-Black 2004b, Berrada 2006, El-Sharif 2011, Riki Kuteh 2022). Ezek alapján megállapítható, hogy a HIT fogalmának értelmezési folyamatában a FÉNY, a LÁTÁS, a TISZTASÁG, a KERESKEDELEM, az UTAZÁS, a VERSENY, az ÉRTÉKES TÁRGY, az ÉPÜLET és a KARÓ forrástartományok vesznek részt, ezenkívül a TARTÁLY, valamint a MOZGÁS képi sémák is megjelennek, az orientációs metaforák közül pedig elsősorban a térbeli FENT orientációs metafora dominál.

A kutatásom módszertanát tekintve online strukturálatlan kérdőíves vizsgálat, melynek célja az, hogy első megközelítésben a vallásukat gyakorló magyar kereszt(y)ény papok és lelkészek, illetve kereszt(y)ény pap- és lelkésznyövendékek nyelvhasználatán keresztül feltérképezem a következőket:

- i) Hogyan konceptualizálódik a HIT fogalma, azaz a HITRE vonatkozó nyelvi képekben milyen fogalmi tartományok és képi sémák aktiválódnak az értelmezés során?
- ii) Hogyan lehet az azonosított forrástartalmakat szisztematizálni?
- iii) Milyen szerephez jutnak az azonosított fogalmi metaforák, illetve metaforikus leképezések a HIT konceptualizálásában?

A fogalmi keretek meghatározásában a Pragglejaz-csoport (2007) metaforaazonosítási módszerét alkalmazom, mely szerint a figuratív nyelvi kifejezések manuális azonosítása után csoportosítom a fellelt fogalmi metaforákat. Ezek rendszerezése során Kövecses (2020) kiterjesztett metaforaelméletével dolgozom, amely a sematikusság különböző szintjein alapul. Az eredményeket kvantitatív kiértékelésükön túl kvalitatív módon is elemzem annak érdekében, hogy pontosabb képet kapjunk a feltárt kognitív mechanizmusokról.

Az elemzés alapján tehát elmélyültebb ismereteket szerezhethünk a HIT fogalmáról a keresztény vallásos diskurzusba ágyazva, ezáltal kísérletet téve a hazai kontextusban végzett kognitív nyelvészeti kutatások ilyen irányú hiátusainak pótlására. A kutatás gyakorlati relevanciája rövid távon elsősorban az oktatásban, a papnyövendékek prédikációs gyakorlata során betöltött szerepe, vagyis a kommunikáció hatékonyságának fejlesztése miatt emelhető ki.

A Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-3-II-DE-141. kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

Irodalom

- Berrada, K. (2006): Metaphors of light and darkness in the holy Quran: A conceptual approach. *Mohamedia*, 1(1), 45–64.
- Biebuyck, B., Dirven, R., Ries, J. (1998): *Faith and Fiction: Interdisciplinary Studies on the Interplay between Metaphor and Religion*. *Duisburger Arbeiten zur Sprach- und Kulturwissenschaft* 37. Frankfurt a. M.: Peter Lang.
- Charteris-Black, J. (2004a): Metaphor in the Bible. In: Charteris-Black, J. (eds.): *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*. London: Palgrave Macmillan, 173–201.
- Charteris-Black, J. (2004b): Metaphor in the Old Testament. In: Charteris-Black, J. (eds.): *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*. London: Palgrave Macmillan, 202–217.
- El-Sharif, A. (2011): *A Linguistic Study of Islamic Religious Discourse: Conceptual Metaphors in the Prophetic Tradition*. Nem publikált doktori disszertáció. London: Queen Mary University of London. <https://qmro.qmul.ac.uk/xmlui/handle/123456789/2417> Letöltés: 2023.09.25.
- Kövecses, Z. (2020): *Extended Conceptual Metaphor Theory*. Cambridge: University Press.
- Lakoff, G., Johnson, M. (1980): *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.
- Pragglejaz Group (2007): MIP: a method for identifying metaphorically used words in discourse. *Metaphor and Symbol* 22(1), 1–39.
- Riki Kuteh, A. (2022): Conceptual metaphor of "disbelief" and "Faith" in the Holy Quran. *Journal of Arabic Language & Literature* (ahead of print).